

Sygn. akt I UK 224/19

POSTANOWIENIE

Dnia 19 maja 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania M.B.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
z udziałem zainteresowanego T.W.
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 19 maja 2020 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...].
z dnia 6 grudnia 2018 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 18 grudnia 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. stwierdził, że M.B. nie podlega od 17 sierpnia 2015 r. ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia u płatnika składek T.W..

Wyrokiem z dnia 13 czerwca 2017 r. Sąd Okręgowy w K. zmienił powyższą decyzję w ten sposób, że stwierdził, iż M.B. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu od 17 sierpnia 2015 r. jako pracownik u płatnika składek Doradztwo i Usługi Marketingowe - T.W..

Sąd Apelacyjny w [...]. wyrokiem z dnia 6 grudnia 2018 r., w wyniku apelacji organu rentowego, zmienił wyrok Sądu Okręgowego i oddalił odwołanie M.B..

Odwołująca się wniosła skargę kasacyjną od powyższego wyroku, zarzucając:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.: (-) art. 6 ust. 1, art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2019 r., poz. 300 ze zm.), przez błędną ich wykładnię i niezasadne uznanie, że w okolicznościach stanu faktycznego sprawy, ubezpieczona nie powinna podlegać obowiązkowo ubezpieczeniom; emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu od 17 sierpnia 2015 r., jako pracownik u płatnika składek Doradztwo i Usługi Marketingowe - T.W.; (-) art. 22 k.p., przez błędną wykładnię i niezasadne twierdzenie, że mając na względzie całokształt okoliczności sprawy, ubezpieczona nie wykonywała obowiązków o cechach kreujących zobowiązanie pracownicze, przez co nie powinna podlegać obowiązkowo ubezpieczeniom; (-) art. 83 k.c. w związku z art. 300 k.p. w związku z art. 6 k.c., przez błędną jego wykładnię oraz uznanie, że w przedmiotowym przypadku miało miejsce zawarcie umowy o pracę dla pozoru, podczas gdy umowa w istocie została zawarta a ponadto praca była faktycznie świadczona, a okoliczności wykonywania tejże pracy przez ubezpieczoną w całości wypełniając cechy stosunku pracy, „jak też przy uznaniu za pewną - zarzucaną przez ZUS pozorność umowy - podczas, gdy organ zawarcia umowy o pracę dla pozoru w żadnej mierze nie wykazał”; (-) art. 5 k.c. w związku z art. 6 ust. 1, art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, przez niezastosowanie art. 5 k.c., a co za tym idzie, nieuwzględnienie sytuacji, że ubezpieczona to osoba cierpiąca na przewlekłe schorzenia natury psychiatrycznej, a zatem trudno przypuszczać, by w chwili zawierania umowy o pracę ubezpieczona, jak i pracodawca mogli przewidzieć, że w krótkim czasie nastąpi długotrwałe pogorszenie stanu zdrowia ubezpieczonej - a zatem odmowę możliwości podlegania przez ubezpieczoną obowiązkowym ubezpieczeniom nie sposób uznać za zgodną ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa czy też z zasadami współżycia społecznego.

2. naruszenie przepisów postępowania, które to uchybienia mogły mieć istotny wpływ na wynik sprawy: (-) art. 382 k.p.c., także w związku z art. 227 k.p.c. i art. 233 § 1 k.p.c., przez „przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, sprzecznie z zasadami logiki i doświadczenia życiowego, jak też niedokonanie wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego i

dowolną jego ocenę - a to pominięcie licznych dowodów przeprowadzonych w toku postępowania przed Sądem I instancji oraz orzeczenie w głównej mierze w oparciu o, przeprowadzone przez Sąd drugiej instancji postępowanie dowodowe, a to uzupełniające przesłuchanie zainteresowanego i odwołującej się (stron kwestionowanej umowy o pracę), uznaniu ich za niewiarygodne i na tej podstawie wydanie orzeczenia w sprawie”; (-) art. 382 k.p.c., także w związku z art. 233 § 1 k.p.c. i art. 467 § 4 k.p.c., art. 3 k.p.c. oraz art. 232 k.p.c., przez „przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, sprzecznie z zasadami logiki i doświadczenia życiowego, jak też niedokonanie wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego i dowolną jego ocenę - a to uznanie, że strony zawarły umowę o pracę dla pozorów (art. 83 k.c., w zw. z art. 300 k.p.) bez ustalenia i wyjaśnienia w tej materii, czy przy składaniu oświadczeń woli obie strony miały świadomość, że osoba określona w umowie jako pracownik nie będzie świadczyć pracy, a podmiot wskazany jako pracodawca nie będzie korzystać z jej pracy, czyli bez ustalenia, że strony z góry założyły, iż nie będą realizowały swoich praw i obowiązków wypełniających treść stosunku pracy”.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej skarżąca stwierdziła, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, a ponadto istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, a dodatkowo skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona „także w zakresie ustalenia, czy w przedstawionych okolicznościach, skoro umowa o pracę była zawarta i wykonywana (art. 22 k.p.), można zarzucając jej rzekomą pozorną (art. 83 k.c.), uznać że umowa jest nieważna i z tej przyczyny odmówić odwołującej się, prawa do podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom, przy założeniu, iż sytuacja zdrowotna ubezpieczonej nie dawała możliwości przewidzenia, czy i kiedy ubezpieczona stanie się niezdolna do pracy. Stan faktyczny sprawy skłania do twierdzenia, że umowa o pracę zawarta pomiędzy ubezpieczoną a pracodawcą, wykreowała więź prawną charakterystyczną dla stosunku pracy w rozumieniu art. 22 k.p., będącą podstawą powstania tytułu podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, tj. ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu.”

Skarżąca podkreśliła, że „osobie cierpiącej na przewlekłe schorzenie (także, jak w przedmiotowej sprawie - schorzenie natury psychiatrycznej) nie można odmówić możliwości podlegania ubezpieczeniom systemu ubezpieczeń społecznych na tej podstawie, że subiektywnie zasadnym jest twierdzenie (art. 5 k.c.), iż zamiarem stron nie było wykreowanie realnie funkcjonującego stosunku pracy, a jedynie stworzenie pozorów (art. 83 k.c.) zatrudnienia pracowniczego. Tego rodzaju teza nie może się ostać, mając na względzie, iż w sprawie ubezpieczona przedstawiła i wykazała wszelkie przesłanki istnienia stosunku pracy, także w rozumieniu art. 22 k.p. Nie może także - tego rodzaju teza - stanowić podstawy odmowy korzystania przez pracownika z dobrodziejstwa przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2019 r., poz. 300 z późn.zm).” Jej zdaniem, „przedmiotowa skarga kasacyjna pozostaje oczywiście uzasadniona. Istnienia tej podstawy można dopatrywać się w specyfice stanu faktycznego sprawy. Ubezpieczona to osoba, która od lat cierpi na schorzenia natury psychiatrycznej i w dalszym ciągu kontynuuje leczenie. Tym samym, wątpliwym pozostaje założenie, że zarówno ubezpieczona, jak i pracodawca mogli przewidzieć moment, kiedy to ubezpieczona (z w/w przyczyn zdrowotnych) stanie się niezdolna do pracy. Powyższe, w połączeniu z faktem, że umowa o pracę była faktycznie wykonywana, wydaje się już należycie argumentować oczywistą zasadność skargi kasacyjnej.”

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Przedstawienie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) polega na sprecyzowaniu poważnych, abstrakcyjnie ujętych wątpliwości jurydycznych co do określonego przepisu lub zespołu przepisów potwierdzających, że nie podlegają one jednoznacznej wykładni. Zatem przez istotne zagadnienie prawne, o którym mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., należy rozumieć problem o charakterze prawnym, powstały na tle konkretnego przepisu prawa, mający charakter rzeczywisty w tym znaczeniu, że jego rozwiązanie stwarza realne i poważne trudności. Problem ten musi mieć jednocześnie charakter uniwersalny, przez co należy rozumieć, że jego rozwiązanie powinno służyć rozstrzygnięciu innych podobnych spraw. Jednocześnie obowiązkiem skarżącego jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Sformułowanie zagadnienia powinno zatem odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego. Rolą Sądu Najwyższego, jako najwyższego organu sądowego w Rzeczypospolitej Polskiej, nie jest bowiem działanie w interesie indywidualnym, lecz powszechnym, poprzez ochronę obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania i ujednolicanie praktyki stosowania prawa pozytywnego. Z tego względu nie spełnia określonego w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymagania sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w sposób ogólny i nieprecyzyjny, a zwłaszcza ograniczenie się do samego postawienia pytania, bez odniesienia się do problemów interpretacyjnych przepisów (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 listopada 2017 r., II CSK 332/17, LEX nr 2415929; z dnia 3 grudnia 2015 r., III CSK 299/15, LEX nr 2005657; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 332/07, LEX nr 452451 i z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538).

Przedstawione „zagadnienie prawne” nie spełnia tych wymagań, bowiem skarżąca nie sformułowała żadnych wątpliwości co do wykładni przepisów powołanych w podstawach kasacyjnych.

Z kolei przesłanka określona w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. występuje wtedy, gdy wskazany przez skarżącego przepis prawa nie doczekał się wykładni Sądu Najwyższego, mimo że jego interpretacja budzi poważne wątpliwości w kwestiach doniosłych dla praktyki lub wtedy, gdy jest on niejednolicie stosowany przez sądy w identycznych lub podobnych stanach faktycznych. Powołanie się w skardze kasacyjnej na potrzebę wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania przez autora skargi, że na podstawie tych samych przepisów prawnych w różnych sprawach tego samego rodzaju podejmowane są rozbieżne rozstrzygnięcia sądowe, które to rozbieżności nie znajdują przekonującego uzasadnienia w różnicach wynikających z ustaleń sądu dotyczących okoliczności faktycznych lub prawnych w tych sprawach. Konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a nadto przedstawienie przez skarżącego własnej propozycji interpretacyjnej (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 30 stycznia 2003 r., I PZ 124/02, LEX nr 1130960; z dnia 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3- 4, poz. 43). Przesłanka ta wymaga więc wykazania przez autora skargi, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, ze wskazaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają, nie doczekał się wykładni bądź że jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151; z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 57231).

Również i tych wymagań skarżąca nie spełniła, nie przedstawiając żadnych wątpliwości jurydycznych odnośnie do interpretacji przepisów prawa ani też nie wykazała na ich tle rozbieżnego orzecznictwa.

Odnosząc się do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., należy zauważyć, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika ona zwykle z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z

dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20 poz. 494; z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Jeżeli więc przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania miałyby być okoliczność, że skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁴ § 1 w związku z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), skarżący powinien w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta „oczywistość” i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia, koncentrując się na wykazaniu kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274).

Skarżąca ograniczyła się jedynie do stwierdzenia, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, natomiast ani nie wskazała przepisów, które Sąd drugiej instancji naruszył w sposób kwalifikowany, ani przedstawiony wywód nie ma charakteru jurydycznej argumentacji, a w istocie sprowadza się do kontestowania fragmentów podstawy faktycznej wyroku Sądu drugiej instancji, w takim zakresie, w jakim ustalił on, że odwołująca się nie wykonywała pracy wynikającej z zawartej umowy o pracę, ponieważ między innymi nie pozwalał na to jej stan zdrowia. Trzeba w tym miejscu przypomnieć, że wyłączenie w art. 398³ § 3 k.p.c. z podstaw skargi kasacyjnej zarzutów dotyczących oceny dowodów pozbawia skarżącego możliwości powoływania się na zarzut naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów przewidzianej w art. 233 § 1 k.p.c. Przepis art. 398³ § 3 k.p.c. wprowadzie nie wskazuje *expressis verbis* konkretnych przepisów, których naruszenie, w związku z ustalaniem faktów i przeprowadzaniem oceny dowodów, nie może być przedmiotem zarzutów wypełniających drugą podstawę kasacyjną, nie ulega jednak wątpliwości, że obejmuje on art. 233 k.p.c., bowiem właśnie ten przepis określa kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r. V CSK 11/06, LEX nr 230204; z dnia 4 stycznia 2007 r., V CSK 364/06, LEX nr 238975; z dnia 5 września 2008 r., I UK 370/07, LEX nr

785533; z dnia 23 listopada 2005 r., III CSK 13/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 76; z dnia 19 października 2010 r., II PK 96/10, LEX nr 687025; z dnia 24 listopada 2010 r., I UK 128/10, LEX nr 707405 oraz z dnia 24 listopada 2010 r., I PK 107/10, LEX nr 737366). Oznacza to, że spór o ocenę poszczególnych dowodów i ustalenie stanu faktycznego nie może być przenoszony do postępowania przed Sądem Najwyższym, który jest związany - zgodnie z art. 398¹³ § 2 - ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29 października 2008 r., IV CSK 228/08, LEX nr 475287).

Uwzględniając powyższe, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji.